
PUBLIKACIJE

MUZEOLOŠKI RJEČNIK

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar

Centralni institut za restauriranje i muzeološku metodu Republike Mađarske u Budimpešti nosilac je izrade višjezičnog rječnika muzeološke terminologije pod naslovom *Dictionary Museologicum*. U projekt, koji uključuje paralelnu obradu muzeoloških pojmova na dvadeset jezika, uvršten je i hrvatski ili srpski jezik na dvije kolone. Muzejski dokumentacioni centar iz Zagreba uključen je u rad na tom projektu tokom 1979. godine na obradi 2190 već predloženih muzeoloških pojmova, odnosno stručnih izraza u hrvatsko-srpskom jeziku. Pojmovi su obradjeni na temelju 2. dopunjenog izdanja publikacije *Dictionary Museologicum* u kojoj su paralelno obradjeni pojmovi na engleskom, francuskom, njemačkom, mađarskom i ruskom jeziku.

Temeljna odrednica predložene muzeološke klasifikacije pojmova jest da se muzeologija tretira, a time i muzejsku metodologiju i muzeografiju, kao sastavni dio muzejske znanosti u koju su uključeni: teorija, metodologija, muzejska gradnja i aktivnosti koje su sastavni dio muzejske djelatnosti. Cilj je da se utvrdi baza za međunarodnu muzeološku terminologiju i tako omogući jedinstveniji transfer informacija na nacionalnom i međunarodnom planu.

Potreba da se izradi takav terminološki rječnik prvi put je izražena već 1965. godine na 8. generalnoj konferenciji ICOM-a u New Yorku. Zahtjev je formuliran tek u osnovnim okvirima, to jest da se u skladu s definicijom aktivnosti muzeja i postojećih razlika u značenju odgovarajućih muzeoloških pojmova u različitim jezicima /ali i u praksi/, sakupe i kodiraju stručni muzeološki pojmovi u formi rječnika.

Nakon definiranja osnovnih zadataka, rad na izradi predloženog rječnika djelomično je započet, ali bez vidnijih rezultata. Problem jedinstvene muzeološke terminologije u međuvremenu je razmatran na brojnim nacionalnim i međunarodnim konferencijama i sastancima, a Centralni institut za restauriranje i muzeološku metodiku iz Budimpešte poduzima tokom 1976. godine i konkretne korake na realizaciji predloženog rječnika. U početku se radilo na prikupljanju muzeoloških pojmova prema postojećoj stručnoj literaturi, prijevodima i međunarodnoj muzeološkoj klasifikaciji ICOM-a. U toj preliminarnoj fazi rad je usmjeren prvenstveno na zbirku mađarskih stručnih muzeoloških pojmova kojom se nastojalo pokriti veći dio širokog područja muzejske djelatnosti i paralelno naglasiti diferenciju u aktivnostima.

Definiranje specijalne muzeološke terminologije razmatrano je i na 12. generalnoj konferenciji ICOM-a u Moskvi, kada su Rezolucijom br. 7 - Muzeološka terminologija, utvrđeni i zadaci daljnjeg rada na tome području. U Rezoluciji se ističe da muzeološke pojmove treba definirati radi boljeg razumijevanja među muzejima u različitim zemljama, te da će današnji nivo muzeološkog istraživanja dozvoliti i kompilaciju rječnika muzejskih pojmova. Nadalje je utvrđeno da nacionalni i međunarodni komi-

teti ICOM-a predlože i svoje uvjete za izradu jedinstvene muzeološke terminologije uzimajući u obzir praktična i teorijska iskustva sabrana u muzeologiji svih zemalja.

ICOM-ov Međunarodni komitet za dokumentaciju /CIDOC/ preuzeo je izradu muzeološke klasifikacije pojmova i formirao radnu grupu. Nastojalo se usvojiti već postojeći mađjarski muzeološki rječnik uz unifikaciju muzeološke terminologije, a projekt je prema prijedlozima CIDOC nastavljen u 1977. godini u Centralnom institutu za restauriranje i muzeološku metodiku Republike Mađjarske. Proširenjem radne grupe za terminologiju s predstavnicima iz Poljske, Mađjarske, ČSSR, DR Njemačke, Portugala, Finske, Mexica i Švicarske postignuti su i konkretniji rezultati u izradi rječnika, a za osnovnu podjelu klasi-fikacijskog sustava određen je i sastanak Međunarodnog izdavačkog odbora.

Prvo izdanje rječnika s oko 1560 stručnih pojmova tiskano je 1978. godine. Muzeološki pojmovi svrstani su po alfabetskom redu i prema ključnim riječima iz mađjarskog jezika, koje su dijelom dopunjene engleskim, francuskim i njemačkim ekvivalentima. Publikacija je predana na razmatranje predsjedniku ICOM-a, članovima Radne grupe CIDOC-a, određenim međunarodnim komitetima ICOM-a, institucijama i stručnjacima, koji su neposredno sudjelovali u izradi rječnika ili su radili na sličnim projektima.

U razdoblju između sjednice Međunarodnog ICOM-ovog komiteta za dokumentaciju u Stockholmu 1978. godine i Barceloni 1979. godine, zaključeno je da je izrada višeznačnog rječnika - zajedničkog jezika za jedinstvenu obradu informacija, jedan od primarnih preduvjeta i za automatsku obradu podataka. Težnja je da se unaprijedi po-

stojeća obrada podataka pomoću UNESCO-ovog hardware-a, a ICOM, ICOMOS i ICCROM treba da osposobe zajednički tezaurs koji će pokrivati opsežno i slojevito područje kulturnog nasljedja uopće. Koordinator tog projekta, UNESCO-ICOM-ov Medjunarodni centar za dokumentaciju u Parizu predlaže, da završenu listu deskriptora, odnosno tezaurs za kulturno nasljedje, treba da razmotre i stručnjaci za dokumentacijski sustav koji su već postavili UNESCO-ov tezaurs. Osnovna lista deskriptora utvrđena u Medjunarodnom centru za dokumentaciju, može umnogome dopuniti postojeći rječnik muzeoloških pojmova. Rad na finalnom izdanju rječnika odvijat će se i u skladu s preporukama konferencije UNISIST II.

Drugo prošireno izdanje Dictionariuma publicirano početkom 1979. godine sadrži 2190 pojmova paralelno obradjenih na 5 jezika /engleski, francuski, njemački, mađarski i ruski/ i važan je prilog realizaciji preporuka iz Rezolucije br. 7 s 12. generalne konferencije ICOM-a.

Pojmovi su sistematizirani prema današnjoj muzeološkoj terminologiji na osnovi niza odrednica, a poboljšano je i dopunjeno bogatstvo riječi pojedinih jezika, te pridodano još oko 600 pojmova koji su u 1. izdanju manjkali.

Grupiranje muzeoloških pojmova prema medjunarodnom sistemu klasifikacije ICOM-a nije se moglo provesti, te je stoga upotrebljen specijalni muzeološki sistem koji se temelji na osnovnim odrednicama, a inače je u upotrebi u Centralnom institutu za restauriranje i muzeološku metodiku u Budimpešti, uz primjenu karakterističnih kodnih oznaka. Osnovna shema prihvaćenog sistema za obradu pojmova u obliku je trokuta i ima opću semantičku vrijednost, a prihvatljiva je kao hijerarhijska konstrukcija sustava u čijoj je bazi grupa nauka, kultura i zaštita

prirode, iznad je pojam muzej i publika, slijedi muzeografija, zatim muzeologija, pa paralelno djelatnost i rad muzeja i muzejsko poslovanje, a na vrhu su muzejske organizacije, što je zapravo historijski i sociološki gledano posve uvjetni završetak sustava. Očekivati je, da se u predloženom sustavu umjesto muzejske organizacije nadje prije opća muzeološka koncepcija.

2. izdanje rječnika dopunjeno je indexom pojmova, posebno za svaki jezik po alfabetskom sistemu.

Postavljanje višejezičnog muzeološkog rječnika - tezaurusa s riječima rasporedjenim po tematskim grupama, koje dajemo u prilogu za područje muzeologije, prvorazredan je zadatak bez obzira na današnji nivo obradjenih informacija za konvencionalne i automatizirane sustave. Pri ovakvom načinu obrade pojmova dolazi do osobitog izražaja neujednačenost stručne muzeološke terminologije, ali i bogatstvo u izražavanju prirodnog jezika. Izgradnjom potpunog informacijskog sustava za muzeologiju koji dijelom čini i muzeološki rječnik, ne mogu se ipak riješiti svi problemi s obzirom na to da sustav ovisi i o nivou teorijskog i praktičnog rada u muzeologiji.

Na proširenom sastanku Radne grupe za Muzeološki rječnik, održanom pod kraj 1979. godine u Veszprému u organizaciji Centralnog instituta za restauriranje i muzeološku metodiku iz Budimpešte, utvrđen je klasifikacijski sustav rječnika koji će se primijeniti u 3. izdanju rječnika. U diskusiji je osobito razmatrana nedovoljno definirana svrha ovoga rječnika i njegova buduća upotreba, te se ne može utvrditi da li je rječnik kreiran za prevodjenje, interpretaciju ili terminologiju. Predloženo je da se utvrdi popis riječi koje mogu biti baza za komparaciju,

ali i za razlike u muzeologiji pojedinih zemalja. Muzeološki klasifikacijski sustav rječnika stavlja nadalje pred stručnjaka izuzetan zadatak s obzirom na to da muzeologija nije utvrđena kao znanstvena disciplina. Kako je struktura i klasifikacija svake naučne discipline određena i ekonomskim, sociološkim i kulturnim uvjetima i relacijama s ostalim naučnim disciplinama, isto se mora primijeniti i u muzeologiji. U diskusiji je osobito naglašeno da nije pravljena razlika između povijesnih i suvremenih muzeoloških pojmova, te je predloženo da se u 3. izdanju rječnika upotrebe kao baza pojmovi iz njemačkog rječnika, koji sadrži bogat izbor suvremenih i povijesnih muzeoloških pojmova. Kako je akcent da se u postavljanju višejezičnog rječnika naglasi razvoj muzejske djelatnosti i muzeološke terminologije, napose na nacionalnom nivou a potom i međunarodnom, prijedlog će vjerojatno biti temeljito razmotren prije 3. izdanja rječnika. Prema mišljenju većeg dijela sudionika sastanka u rječniku nije izražen nivo dostignutog muzeološkog mišljenja, a i pojmovi u pojedinim grupama nisu adekvatno grupirani. Predloženo je da se kao zaseban dio pridodaju već postojeći rječnici:

- Kratky slovar muzejnych terminov, Moskva 1974, izd. Institut za istraživanje kulture, Moskva.
- Kleines Wörterbuch des Museumswesens, Berlin 1975, izd. Institut für Museumswesen der DDR, Berlin
- J. Beneš, Museologický slovník, izd. Narodní muzej, Prag.

Očekivati je, da će se na 2. sastanku proširene Radne grupe za izradu rječnika koji se održava pri kraju lipnja ove godine u Veszprému, precizirati zadaci za izradu 3. izdanja rječnika koje treba da bude dovršeno do 13.

generalne konferencije ICOM-a što se održava ove godine u Mexicu. U 3. izdanju pored 5 navedenih jezika, treba da budu uključeni i pojmovi na hrvatsko-srpskom, španjolskom, danskom i finskom jeziku. Izvjesno je, da će za izradu tog višejezičnog rječnika - tezaurusa biti potrebno ulaganje napora stručnjaka dokumentalista i istraživača, ali i poznavalaca jezika i stručne terminologije. Ipak, uza sve nedostatke, postojeći rječnik, znači napredak u izgradnji sustavnog informacijskog sustava za muzeologiju, a time i za muzejsku djelatnost.

Tematske grupe pojmova s kodnim oznakama:

muzejske organizacije 1000- 1000-004
kategorije muzeja, tipovi muzeja 1100 - 1100-025
tipovi muzeja prema načinu financiranja 1200- 1200-025
izložbeni prostori, izložbena mjesta 1300- 1200-036
nadzorni i upravni organi, organizacije, institucije
1400-1400-014
muzejska organizacija 1500-1500-010
muzejski poslovi, poslovanje muzeja 2000 - 2000-011
osnivanje i organizacija muzeja 2100- 2100-005
pravni propisi i pravila 2200-2200-035
muzejske organizacije 2300-2300-022
muzejski radnici 2400- 2430-011
poslovanje 2500-2550-005
održavanje muzeja 2600-2650-003
usavršavanje, dopunsko obrazovanje /specijalizacija/
2700-2750-008
djelatnost i rad muzeja 3000-3000-001
arhitektura muzeja 3100 -3140 -003
tehnička oprema muzeja 3500-3580 -034
muzeologija 4000-4000-001
povijest muzeja 4100-4100-001
teorija muzeja 4200- 4260-002
muzejska metodologija 4300-4300-001
muzeografija 5000-5000-003
sakupljanje 5100- 5190-007
zbirka, kolekcije 5200-5250-011
muzejski predmet 5300-5380-007
upisivanje, registracija 5400-5460-002
zaštita, čuvanje 5500-5500-009
zaštita umjetničkog predmeta 5600-5680-004
znanstveni posao 5700-5765-020

izložbe 5800- 5890-018
muzej i publika 6000- 6000-015
servis, usluga 6100-6110-009
obrazovanje u muzeju 6200-6260-013
informacija i propaganda 6300-6300-014
grane nauke, ekonomska i sociološka aktivnost
7000-7000-086
kultura 8000-8000-025
kulturne institucije 8100-8100-013
zaštita prirode 9000-9100-011
služba zaštite 9500-9510-004

